

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

معاونت آموزش

مدیریت امتحانات

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۸۸

پاسخنامه

پایه :	۳	موضوع :	بلاغت
تاریخ :	۸۸/۳/۲۴	ساعت :	۸

نام کتاب: جواهر البلاغه، از الباب التاسع فی الایجاز تا پایان کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. نوع «التفات» به کار رفته در آیه مبارکه «وما لی لا أعبد الذی فطرنی وإلیه ترجعون» کدام است؟ ج ۱۹۲
 ا. خطاب به تکلم ☐ ب. غیبت به تکلم ☐ ج. تکلم به خطاب ☒ د. غیبت به خطاب ☐
۲. در آیه کریمه «اولئک الذین اشتروا الضلالة بالهدی فما ربحت تجارتهم» چه نوع استعاره‌ای وجود دارد؟ ج ۲۶۶
 ا. مجرد ☐ ب. مطلقه ☐ ج. مرشحه ☒ د. مطلقه و مجرد ☐
۳. صنعت به کار رفته در عبارت «واعلموا أنما أموالکم و أولادکم فتنه» کدام است؟ الف ۳۰۸
 ا. جمع ☒ ب. تقسیم ☐ ج. جمع با تقسیم ☐ د. جمع با تفریق ☐
۴. نوع تشبیه در آیه مبارکه «مثل الذین حُمِّلُوا التوراة ثم لم يحملوها کمثل الحمار یحمل أسفاراً» چیست؟ د ۲۱۵
 ا. مقلوب ☐ ب. ضمنی ☐ ج. مؤکد ☐ د. تمثیل ☒

تشریحی:

۱. نوع اطناب را در آیه‌های مبارکه زیر مشخص نمایید. متوسط
 ا. و قضینا إلیه ذلک الامر أن دابر هؤلاء مقطوع مصبحین:
 ب. فإن مع العسر یُسرا إن مع العسر یُسراً:
 ج. و ذلک جزیناهم بما کفروا و هل نجازي الا الکفور:
 د. و یطعمون الطعام علی حبه:
 ج. ابضاح بعد از ابهام ص ۱۸۳ ح
 ج. تکریر ص ۱۸۴
 ج. تذیل ص ۱۸۶
 ج. احتراص ص ۱۸۷
۲. نوع عدول از مقتضای ظاهر همراه با غرض آن را در هر یک از مثال‌های زیر بنویسید. متوسط
 ا. لئن اشرکت لیحبطن عملک:
 ب. لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتم:
 ج. کأن لون أرضه سماءه:
 د. وجهک بدر أم شمس:
 ج. تعبیر از مضارع به لفظ ماضی - تعریض ص ۱۹۴
 ج. تعبیر از ماضی به لفظ مضارع - افاده استمرار در گذشته ص ۱۹۴
 ج. قلب - مبالغه ص ۱۹۳
 ج. تجاهل عارف - مبالغه ص ۱۹۳
۳. استعاره را تعریف کنید و ارکان آن را بر روی یک مثال مشخص نمایید. ص ۲۴۳
 الاستعاره هی استعمال اللفظ فی غیر ما وضع له لعلاقة المشابهة بین المعنی المنقول عنه والمعنی المستعمل فیه مع قرینة صارفة عن ارادة المعنی الاصلی .
 نحو رأیت اسداً فی المدرسه.
 اسد - مستعار منه (مشبه به) رجل شجاع - مستعار له (مشبه) مستعار (اسد - لفظ منقول) جامع: شجاعت.
- * «وجه الشبه و هو الوصف الخاص الذی یقصد اشتراک الطرفين فیه و اشتراک الطرفين قد یكون ادعائیا بتنزیل التضاد منزله التناسب و إبراز الخسیر فی صورته الشریف تهکماً أو تملیحاً و یتضح ذلک من المقام.»
 ۴. عبارت را با ذکر مثال توضیح دهید. فنی ص ۲۰۶

وجه شبه که عبارت است از وصف ویژه مشترک بین مشبه و مشبه به گاهی ادعایی و غیر واقعی می باشد چون تضاد در برخی موارد به منزله تناسب می باشد و این اشتراک حاصل می گردد مثل اینکه گفته شود: رأیت أسداً یا رأیت رجلاً كالأسد و مقصود متکلم از این أسد، رجل جبان و ترسویی را اراده کرده باشد که این تشبیه یا به منظور استهزاء صورت می گیرد و یا به قصد نمکین کردن کلام، که این دو از قرینه سیاق فهمیده می شود.

۵. چرا تشبیه تمثیل از دیگر تشبیه ها بلیغ تر است؟ آن را روی آیه مبارکه «مثل الذين حملوا التوراة ثم لم يحملوها كمثل الحمار يحمل أسفاراً» توضیح دهید. ۲۱۱

تشبیه التمثیل أبلغ من غیره، لما فی وجهه من التفصیل الذي یحتاج الی إمعان فکر وتدقیق نظر وهو اعظم أثراً فی المعانی یرفع قدرها ویضاعف قواها فی تحریک النفوس لها ..... و من ثم یحتاج إلی کد الذهن فی فهمه لاستخراج الصورة المتترعة من أمور متعددة. فی هذه الآیة: المشبه: هم الذين حملوا التوراة و لم یعقلوا ما بها، والمشبّه به الحمار الذي یحمل الكتب النافعة، دون استفادة منها. والاداة الکاف، ووجه الشبه الهیئة الحاصلة من التعب فی حمل النافع دون فائدة.

۶. نوع کنایه را بر اساس تعریف های زیر تعیین نمائید: ۲۸۲

- أ. هو أن يطلق الكلام و يُشارُ به الی معنى آخر يفهم من السياق: ج. تعریض
 ب. هو الذي كثرت وسائله بلا تعریض: ج. تلویح
 ج. هو الذي قلّت وسائله مع خفاء فی اللزوم بلا تعریض: ج. رمز
 د. هو الذي قلّت وسائله مع وضوح اللزوم بلا تعریض: ج. ایما یا اشاره

۷. در آیه مبارکه «هو الذي يتوفاكم بالليل ويعلم ما جرحتم بالنهار» چه صنعتی به کار رفته؟ آن را توضیح دهید. ۲۹۴

«توریه» می باشد. گفته شد توریه عبارت است از این که متکلم لفظ مفردی را ذکر کند که دارای دو معنا باشد، یکی معنای قریب که قصد نشده است و دلالت لفظ بر آن ظاهر و واضح باشد. و دیگری معنای بعید و دور که مراد و مقصود متکلم است و دلالت لفظ هم بر آن معنای بعید خفی می باشد و سامع گمان می کند که متکلم معنای قریب را اراده کرده، در حالی که متکلم معنای بعید را قصد کرده است لفظ «جرح» دو معنا دارد معنای قریب آن، جراحت و زخم و معنای بعید آن ارتکاب گناه می باشد. و در اینجا متکلم معنای ارتکاب ذنوب را اراده کرده است. ص ۲۸۰ فنی

۸. مجاز لغوی مفرد مرسل را تعریف کرده و چهار علاقه از علاقه های آن را نام ببرید.

المجاز اللغوی المفرد المرسل هو الكلمة المستعملة فی غیر معناها الأصلي لملاحظة علاقة غیر المشابهة مع قرينة دالة علی عدم إرادة المعنی الوضعی. و له علاقات كثيرة أهمّها السببیّة، والمسببیّة والکلیّة والجزئیّة واللازمیّة والملزومیّة والآلیّة والتقیید ثم الإطلاق والعموم والخصوص واعتبار ما کان واعتبار ما یكون والحالیّة والمحلیّة والبديلیّة والمبدلیّة والمجاورة والتعلق الاشتقاقی.

۹. جناس تام و غیر تام را تعریف نموده، برای هر یک مثالی بزنید. ص ۳۳۰ متوسط

جناس تام: هو ما اتفق فی اللفظان المتجانسان فی اربعة اشياء: نوع الحروف و عددها و هیئتها الحاصلة من الحركات و السکنات و ترتیبها مع اختلاف المعنی. نحو ارجع الجار و لو جار.

جناس غیر تام: هو ما اختلف فی اللفظان فی واحدٍ أو أكثر من الاربعة السابقه و .... نحو دوام الحال من المحال